זון אויפגאנג — 4.29
זון־אונטערגאנג — 8.36

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער:
אממיסטן קלאר און היים

Vol. 20, No. 137. Winnipeg, Thur. July 10, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דאנערשטאג יד׳ תמוז, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
JUL 16 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

פוילישע כולינאנעס אטאקירן נאך א אידיש שטעטל

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך ״איטא״)

וואַרשע, יולי 10 (איטא).— אינ׳ם שטעטל זדונסקא־וואָליא, ניט ווייט פון לאָדז, האָבן כולינאנעס אטאקירט אידי־שע פאַרבייגייער, און איין איד איז שטערבלאך פאַרוואונדעט געוואָרן, שפּע־טער האָבן אומבאַוואוסטע מענשן גע׳־הרג׳עט איינעם פון די כולינאנעס, און די לעצטע האָבן זיך נאָך מער צעבושעוועט. די פּאָליציי האָט אַרעסטירט איינינקע פון די כולינאנעס.

וואַרשע, יולי 10 (איטא).— דאָס שטעטל פּענטשיניישין, אין סטאַניסלאַ־ווער קרייז, איז אָפּגעברענט געוואָרן. די אידישע באַפעלקערונג איז געבליבן היימ־לאָז.

קיין אימיגראציע פאַרלייכטערונגען ביז סימפּסאָנס באַריכט וועט אָנקומען

״איך וויפל דאָס איז נאָר מעגלאך, מוזן מיר ביז דאָן אויסמיידן האַנדלונגען״, דערקלערט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד אין הויז

(ספּעציעלע טעלעגראַמעס צו ״דאָס אידישע וואַרט״ פון ״איטא״)

לאָנדאָן, יולי 10 (איטא).— אין ענ־גלאַנד אויף אַן אָנפראַגע פון דעפּוטאַט מיי־קעל מאַרקוס, אויב די רעגירונג האָט בדעה צו נעבן דעם פאַרלאַמענט די גע־לעגנהייט צו דעבאַטירן אַ טאָג איבער דעם באַריכט פון דער פאַלעסטינער קאָ־מיסיע, איידער די סעסיע וועט געענדיקט ווערן, אויב אַ נאַנצער פאַרלאַמענטאַרי־שער טאָג וועט פאַרזאָרגט ווערן פאַר דעם צוועק, — האָט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד געענטפערט, אַז דער צושטאַנד פון דער מלוכה און אירע ענינים איז איצט אַזאַ, אַז עס וועט זיין שווער צו געפינען צייט פאַר אַזאַ סאָרט דעבאַטע. אויב אָבער דאָס זאָל פאַרלאַנגט ווערן, קאָן מען מאַ־כען די באַקוועמסטע אַראַנזשמענטס צו דעבאַטירן איבער דער פראַגע דורך די גע־ווייליקע קאַנאַלן אין איינעם פון די פאַרבליבענע בודזשעט טעג.

ענטפערנדיק שפּעטער אויף אַן אָנ־פראַגע פון דעפּוטאַט בראַון, אויב די רע־גירונג וועט פאַרהאַנדלען די פראַגע וועגן דעם אָפּשטעל פון אימיגראַציע אין אַרץ־ישראל, אויב זי וועט ניט געפינען קיין צייט פאַר אַ דעבאַטע איבער דער פראַגע אין הויז איידער די סעסיע וועט פאַרענדיקט ווערן, — האָט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד געזאָגט:

״די דאָזיקע פראַגע איז שוין פאַר־ענטפערט געוואָרן פון דעם באַטרעפנדי־קען דעפּאַרטמענט. מיר ווערן באַהערשט פון די אומשטענדן, און ביז לאַדד סימפּ־סאָנס רעפּאָרט וועט אָנקומען, מוזן מיר צוריקהאַלטן זיך פון האַנדלען, אויף ווי־פיל דאָס איז נאָר מעגלאך״.

—(::)—

א באַזונדער איז שטאָט ערנסט קראַנק פון היץ

דזשאָן האַרזש, 60 יאָר אַלט, פון וועל־וואוד, מאַנ., אַ נאַסט אין שטאָט, איז נעכטן צוגענומען געוואָרן אין דזשענע־ראַל האָספּיטאַל און געפינט זיך דאָרטן אין אַ קריטישער לאַגע, כמעט אין אַ באַ־וואוסטלאָזן צושטאַנד.

דער אַלטער מאַן איז געקומען אַהער צו נאַסט צו זיין טאָכטער, מרס. מעסאָן, קענעדי סט., נעכטן נאַכמittאָג. איז ער אויוועק אויף אַ שפּאַציר אין סענטראַל פּאַרק, וואָס געפינט זיך דערציילט, האָט ביינייער דער אַט אים אביסל שפּעטער גע־פונען אַ צוזאַמען געבראָכענעם פון היץ, און דאָס אים אָפּגעשיקט אין שפּיטאָל.

גאַנץ מערב קאַנאַדע בראָט זיך אין א שטיקנדיקער היץ

וויניפּעג האָט זיך נעכטן געברענט און געבראָכן אין 93 גראַד היץ וואָס אין דער־ווייל געווען דער וואַרימסטער טאָג היינ־טיקן זומער, אָבער דאָס ערנסטע וועט נאָך קומען. אַזאַ נבואה זאָגט פאַר־אויס אז די לעצטע טעג אין יולי און אָנפאַנג אַוגוסט וועט זיין נאָך וואַרימער.

אין די פאַראייניקטע שטאַטן איז נעכ־טען געווען אַ שרעקלאַך הייסער טאָג. אין מיילס סיטי, מאָנטאַנאַ, האָט זיך דער טערמאָמעטער אויפגעהויבן ביז צו 106 גראַד. אין עמפּאָריע, קענזעס, איז גע־ווען 105 גראַד היץ, אויף איז די היץ געווען גרויס אין אַנדערע פּונקטן וואָס האָט אַוועקגערויבט דירעקט אַ צאָל מענשלאַכע לעבנס, און אַ סך מענשן זיינ־נען דערטרונקען געוואָרן, באַדנדיק זיך.

אויף נאַנץ מערב קאַנאַדע האָט זיך נעכטן געפאַרגלט אונטער דער זון. דער דזשיינע איז געווען דער ״קילסטער״ פּונקט מיט 93 גראַד היץ; מוס דזשאָ, 97; בראַדוויו האָט געשוויצט אונטער 98 גראַד היץ; עמערסאָן, 95; עלבאָו, 96; אוטלוק, 96; עסטעוואָן, 98; ווידאַרא און קינדערסלעי 96; און שענאַוואָן האָט נעהאַט דעם כבוד צו זיין דער וואַרימ־סטער פּונקט אין קאַנאַדע מיט 100 גראַד היץ. דערפאַר איז די פּעם געווען בלויז 88 גראַד היץ.

יונגערמאַן, קאָנטיק א קרבן פון היץ, מאַכט א פאַרזוך צו קוילן זיין פרוי און זיך אַליין

א צווייפאַכע טראַגעדיע האָט זיך נעכטן אָפּגעשפּילט אין 746 סעלקירק עוו. ווען דזשאָן באַראָוסקי, 26 יאָר אַלט, האָט צעשניטן זיין פרוים האַלז מיט אַ ראַזיר מעסער און אַר האָט זיך נאָכדעם אַליין טיף איינגעשניטן זיין האַלז. זיי לינן איצט ביידע אין מיסעריקאָרדיאַ האָספּיטאַל אין אַן ערנסטן צושטאַנד. אין בערהויפּט איז זיין פרוי, טיני, זייער אין אַן ערנסטער לאַגע.

דער יונגער באַראָוסקי האָט געאַרבעט פאַר די דאָמיניאָן מיל און פאַונדרים, לימיטעד, אין סט. באָניפייס, נאָר די לעצטע פאַר טעג האָט ער ניט געאַר־בעט, צוליב אַ קליינעם עקסידענט. וואָס ער האָט געהאַט אין וועלכן ער האָט זיך צעקלאַפּט זיין פּלייצע.

שטייענדיק אין זייער סטאָר האָבן מר. און מרס. ס. זוראָוסקי, ביי וועשען אין הויז די באַראָוסקיס האָבן געוואוינט, דער הערט שרעקלאַכע קולות פון אַ פרוי, און ווען זיי זיינען אַריינגעלאָפן אין שטוב, האָבן זיי געפונען מרס. באַראָוסקי ליגנ־דיק אויפ׳ן דיל אין אַ טייך בלוט, מיט אַ צעשניטענעם האַלז, און אַרום איר איז געלעגן איר מאַן, דזשאָן, מיט אַ צעשניי־טענעם האַלז מיט דעם ראַזיר מעסער אין זיין האַנט.

ווען באַראָוסקי האָט דערזעען זיינע באַלעבאַטים אַריינקומען אין הויז, האָט ער געמאַכט אַ פאַרזוך זיך צו ווידער, טר־פער איינשניידן זיין האַלז, אָבער אַ דאַנק זוראָוסקיס פלינקייט, האָט זיך אים איינגעגעבן אַרויסצוכאַפּן דעם ראַזיר מע־סער פון באַראָוסקיס האַנט, וועלכער איז שוין געווען אָפּגעשוואַכט פון דעם פאַרלוסט פון בלוט.

אויף וויפיל מען דיינקט איז די דאָ־פעלטע טראַגעדיע געקומען דורך דעם וואָס באַראָוסקי האָט געמאַכט אַ פאַרזוך צו באַגיין זעלבסטמאָרד, און ווען זיין פרוי האָט געמאַכט אַ פאַרזוך צוריקצו־האַלטן אים, האָט ער איר איינגעשניטן איר האַלז, און נאָכדעם האָט ער געמאַכט אַ פאַרזוך זיך צו קוילענען.

לויט זוראָוסקי האָט דערציילט, האָט די באַראָוסקי פאַרלעבט אַן פרידן, און ער קאָן ניט פאַרשטיין וואָס עס האָט אים געטריבן צו באַגיין אַזאַ שרעקלאַכן טאָט. ער איז געווען אַ געזונטער מאַן און ער איז געווען צופרידן מיט זיין אַר־בעט.

מען גלויבט אַז עס קאָן מעגלאַך זיין אַז די גרויסע היצן אין די לעצטע פאַר טעג האָבן געוואוירקט אויף דער וואונד אויף זיין פּלייצע, און דאָס זאָל אפשר האָבן געוואוירקט אויף דעם יונגן מאַנס מאַרך. אנדערע זאָגן אָבער, אַז אייפער־זוכט איז געווען די סבה וואָס האָט דעם מאַן געטריבן צו זיין אַקט.

די באַראָוסקיס זיינען געווען פאַרהייר־דאָט ערשט איין יאָר. די פּאָליציי מאַכט איצט אַן אויספאַרשונג.

—(::)—

טראַק טרייבער, וועלכער האָט געזאָלט האָבן אומגעוואָרפן אייזנפעלטן, ריינגעוואַשן

דזשאָן העילמאַן, וועמעס טראַק זאָל האָבן אומגעוואָרפן אברהם אייזנפעלטן, 109 אייקינס סטריט, און אַ סך מענשן זיינ־נען דאָ אונדן פון וועלכע ער איז געשטאָר־בען, איז פון דער דזשורי ריינגעוואַשן געוואָרן פון שולד. ווי ער האָט עדות געזאָגט, האָט זיין טראַק ניט אָנגערירט אייזנפעלטן, נאָר יענער איז אַליין אומגע־פאַלן, קאָנטיק אין אַן אָנפאַל פון שרעק.

יונגערמאַן, קאָנטיק א קרבן פון היץ, מאַכט א פאַרזוך צו קוילן זיין פרוי און זיך אַליין

וואָס באַראָוסקי האָט געמאַכט אַ פאַרזוך צו באַגיין זעלבסטמאָרד, און ווען זיין פרוי האָט געמאַכט אַ פאַרזוך צוריקצו־האַלטן אים, האָט ער איר איינגעשניטן איר האַלז, און נאָכדעם האָט ער געמאַכט אַ פאַרזוך זיך צו קוילענען.

לויט זוראָוסקי האָט דערציילט, האָט די באַראָוסקי פאַרלעבט אַן פרידן, און ער קאָן ניט פאַרשטיין וואָס עס האָט אים געטריבן צו באַגיין אַזאַ שרעקלאַכן טאָט. ער איז געווען אַ געזונטער מאַן און ער איז געווען צופרידן מיט זיין אַר־בעט.

מען גלויבט אַז עס קאָן מעגלאַך זיין אַז די גרויסע היצן אין די לעצטע פאַר טעג האָבן געוואוירקט אויף דער וואונד אויף זיין פּלייצע, און דאָס זאָל אפשר האָבן געוואוירקט אויף דעם יונגן מאַנס מאַרך. אנדערע זאָגן אָבער, אַז אייפער־זוכט איז געווען די סבה וואָס האָט דעם מאַן געטריבן צו זיין אַקט.

די באַראָוסקיס זיינען געווען פאַרהייר־דאָט ערשט איין יאָר. די פּאָליציי מאַכט איצט אַן אויספאַרשונג.

—(::)—

טראַק טרייבער, וועלכער האָט געזאָלט האָבן אומגעוואָרפן אייזנפעלטן, ריינגעוואַשן

דזשאָן העילמאַן, וועמעס טראַק זאָל האָבן אומגעוואָרפן אברהם אייזנפעלטן, 109 אייקינס סטריט, און אַ סך מענשן זיינ־נען דאָ אונדן פון וועלכע ער איז געשטאָר־בען, איז פון דער דזשורי ריינגעוואַשן געוואָרן פון שולד. ווי ער האָט עדות געזאָגט, האָט זיין טראַק ניט אָנגערירט אייזנפעלטן, נאָר יענער איז אַליין אומגע־פאַלן, קאָנטיק אין אַן אָנפאַל פון שרעק.

בוקאַרעסטער אידן פאָדערן שוץ פון קעניג קעגן די אַנטיסעמיטן

בוקאַרעסט, יולי 10 (איטא).— אַ גרויסע אידישע פּראָטעסט פאַרזאַמלונג קעגן די לעצטע אַנטיסעמיטישע אַטאַ־קעס, האָט דאָ באַשלאָסן צו ווענדן זיך ווידער צום קעניג נאָך שוין. אין דער בק־שה געשיקט צום קעניג, ווערט ער געבעטן ״צו באַשיצן די פרידלאַכע באַפעלקע־רונג״. די טעלעגראַמע, אַרויסגעשיקט אינ׳ם נאָמען פון דער פאַרזאַמלונג, פאַר־רופן פון דער נאַציאָנאַלער פּאַרטיי, לוי־טעט:

״אין אַזאַ צייט פון שווערן קריזיס פאָדערן מיר די מעגלאַכקייט צוזאַמען מיט די אַנדערע עלעמענטן פון דער באַ־פעלקערונג צו העלפן אינ׳ם ווידעראויפבאַ־פון׳ם לאַנד. מיר גלויבן אינ׳ם הויכן גייסט פון געדעכטיקייט און הומאַניטעט פון אייער מאַיעסטעט, און מיר האָפן אַז איר וועט זאָגן אייער וואָרט״.

די שנידעראַלאַכע אַרימקייט וואָס הערשט אין באַראַשאַ נאָך דער שריפה, ווערט באַשריבן אין דער צייטונג ״אָדע־וועדזל״. די מייסטע קרבנות פון דער שריפה וואַלנערן זיך נאָך איצט אין די נאַסט אַן אַ דאַך איבער׳ן קאָפּ. זיי אַלע הונגערן, און בלויז די קינדער קריגן אַביסל שפּייז. דער גאַנצער פאַרלוסט באַ־טרעפט אַרום פופציק מיליאָן לעי. דער פינאַנץ־מיניסטער פאַנאַ האָט אַסיגנירט אַ האַלבן מיליאָן לעי פאַר די ליידנדיקע, וואָס איז בלויז אויפ׳ן שפּיץ מעסער לגבי דער גרויסער נויט.

די טעלעגראַמע אַרויסגעשיקט פון דער ״איטאַ״ וועגן די איינצעלהייטן פון דער שריפה אין באַראַשאַ איז קאָנפיסקירט גע־וואָרן פון דער מאַכט.

א צווייטער באַריכט וועט אָנקומען

רייכע אייזן מינען אַנטדעקט צווישן מאַזיר און באַברויסק

דאָס וועט העלפן זייער פיל צו שאַפן אַרבעט פאַר דעקלאַסיר־טע אידן אין ווייס־רוסלאַנד.

אידישער דיסטריקט וועט הייסן סטאַלינדאָרף

(ספּעציעלע טעלעגראַמעס צו ״דאָס אידישע וואַרט״ פון ״איטאַ״)

מאָסקווע, יולי 10 (איטאַ).— דער נייע דיסטריקט אין פּראָקלאַמירטער אידישער דיסטריקט אין אייזלוטשיסטאַ, קרייוואַראָגער ראַיאָן, האָט אָפיציעל געקראָגן דעם נאָמען ״סטאַלינ־דאָרפער ראַיאָן״.

אַ אידישע אַדמיניסטראַציע פאַר דעם ראַיאָן אין דערוויילט געוואָרן אויף דער סאָוועטשער קרייז קאָנפערענץ, אַדרע־סירט פון מערעשינען. דער לעצטער האָט אָנגענומען, אַז דער גענומען אַן אַ־פעלקערונג מיט 63 פּראָצענט אידן און 35 פּראָצענט אוקראַיִנער. די איבעריקע 2 פּראָצענט באַשטייען פון דייטשן און רוסן.

מאָסקווע, יולי 10 (איטאַ).— אייזן מינען, מיט אַן אָפּגעשאַצטן זאַפּאַס פון פינף מיליאָן טאָן אייזן, זיינען אַנט־דעקט געוואָרן אין די געגנטן פון מאַזיר און באַברויסק, אין ווייס רוסלאַנד.

די נייע מינען וועלן באַרייכערן די סאָוועטישע אינדוסטריע מיט 100 טויז־ענט טאָן אייזן יעדן יאָר, און וועלן שאַ־פן אַרבעט פאַר אַ גרויסער צאָל מענשן פאַר אַ לאַנגער צאָל יאָרן. אַזוי וועט די לאָקאַלע באַפעלקערונג, וואָס באַשטייט אַמאָניסטנס פון אידן, קאָנען אָנהויבן אַרבעטן אין די מינען, — אַן אַרבעט וואָס ווערט אין סאָוועט רוסלאַנד אַפּרעד־כענט פאַר אַ באַשעפטיקונג פון דער העכ־סטער קאַטעגאָריע.

—(::)—

בערלין, יולי 10. — ווי עס ווערט אָפּר־ציעל אָנגעזאָגט, האָבן צום סוף יוני 1,833,000 אַרבעטסלאָזע אין דייטש־לאַנד געקראָגן אַרבעטסלאָזיקייט שטי־צע פון דער רעגירונג. דאָס איז מיט 900 טויזנט מער, ווי לעצטן יאָר אין דער זעלבער צייט.

די גאַנצע צאָל אַרבעטסלאָזע אין דייטשלאַנד צום סוף פון יוני איז געווען 2,636,000.

פרוי געשטאָרבן פון היץ אין מוס־דזשאַ

מוס־דזשאַ, מאַסק., יולי 9. — מרס. אַלפרעד סמאַטהאַם, 48 יאָר אַלט, אַן איינוואוינער פון דער שטאָט פאַר 23 יאָר, איז דאָ געשטאָרבן מאָנטאַנ אונט, נאָכדעם ווי זי איז געווען קראַנק אַ פּאָר שעה צייט. די היץ, וואָס האָט דעם טאָג דערגרייכט ביז 92 גראַד אין שאַטן, איז געווען אַ שטיקנדיקע, און די דאָקטוירים האָבן אָנערקענט, אַז זי איז קראַנק גע־וואָרן פון דער היץ.

—(::)—

אוסישקין פאָרט אָפּ פון פאַ־לעסטינע און וועט קומען קיין אַמעריקע

ירושלים, יולי 7 (איטאַ).— מנחם־מענדל אוסישקין, דער דירעקטאָר פון דעם קרן קיימת, וועט קומענדע וואָך פון דאָנען אָפּפאָרן קיין איירעפּאָ, פון דאָרט וועט ער פאָרן קיין אַמעריקע, וואו ער וועט זיין טעטיק פאַר דעם קרן קיימת.

ארבעטער רעגירונג האָט זיך ווידער קוים גערעטעט פון דורכפאַל מיט א מערהייט פון דריי שטימען

לאָנדאָן, יולי 10.— די אַרבעטער רעגי־רונג פון פּרעמיער מאַקדאָנאַלד האָט נעכטן ווידער געהאַט איינעם פון אירע קריטישע טעג, אין פאַרלאַמענט, און זי האָט זיך גערעטעט פון אַ דורכפאַל בלויז אַ דאַנק דער ניט איינשטימיקייט אין די ליבעראַלע רייען, און בלויז מיט דער קליינער מערהייט פון דריי שטימען.

די אָפּשטימונג איז געווען איבער אַן אַמענדמענט פון לאָיד דזשאָרדזש צו באַ־פרייען פון הכנסה שטייער די פראָפיטן פון זיי האָבן געשטימט מיט דער רעגירונג קעגן זייער פירערס אַמענד־מענט, און אַ צאָל ליבעראַלן האָבן זיך צוריקגעהאַלטן פון שטימען, וואָס האָט געגעבן דער רעגירונג איר קליינע מער־הייט.

שלאָגט פאַר דאָס לאַנד זאָל צוריקגעקערט ווערן צום פאָלק

לאָנדאָן, יולי 10. — בען טוירנער, געוועזענער מינען־מיניסטער אין דער אַר־בעטער רעגירונג, האָט אַריינגעטראָגן אַ ביל אין הויז, לויט וועלכן עס דאַרף ״צוריקגעקערט ווערן צום פאָלק״ דער באָדן, מינעראַלן, טייכן און אַנדערע נאַ־טירלאַכע רייכטימער.

די קאָנסערוואַטיוון האָבן שטאַרק פּראָטעסטירט קעגן דעם ביל, און האָבן געקעמפט פאַר דעם, אַז ער זאָל אַפילו ניט גענומען ווערן פאַר אָפּהאַנדלונג. סער דזשעראַלד הוירסט האָט געזאָגט, אַז דער ביל וועט פירן צו עקספּראָפּריאַציע פון רייכטימער אין באַלוינונג.

מיט אַ מערהייט פון 251 שטימען צו 136 איז באַשלאָסן געוואָרן דעם ביל צו פאַרהאַנדלען.

—(::)—

מען דאַרף אָפּשטעלן אימיגראַציע, זאָגט כיטי

טאָראָנטאָ, יולי 10.— אַמווייניקסטנס אויף דערוויל דאַרף די אימיגראַציע פון די פאַראיינקטע שטאַטן און אייראָפּע אָפּגעשטעלט ווערן, — איז די מיינונג אַרויסגעזאָגט אין אַן אינטערוויו פון ע. וו. ביטי, קיי. סי. פּרעזידענט פון די קענעדיען פאַסיפיק איינבאַנען. בלויז בריטישע אימיגראַנטן מיט געלט, וואָס קומען אַליין, קאָנען אַריינגעלאָזן ווערן, דייטקט ער.

ער האָט, אַז די לאַגע אין קאַנאַדע וועט ווערן בעסער נאָכ׳ן שניט, ווען די ווייץ לאַגע וועט זיך פאַרבעסערן.

מושב־זקנים קרינט צוויי דאָלאַר ״גע־וויסן געלט״ פון גאַליציאַנער קריסט

מר. נ. קאַראַלניק, פון פאַרקדיוווער, מאַנ., האָט אונז צוגעשיקט אַ טשעק אויף צוויי דאָלאַר, בעטנדיק אונז איבערצוגעבן צום מושב זקנים, אינ׳ם נאָמען פון ני־קאָלע צאַראַק, אַ קריסט, אַן איינגעוואַנ־דערטער פון גאַליציע.

ווי קומט אַ קריסט צו ביישטייערן דאָלאַר פאַר׳ן מושב זקנים? דערציילט אונז מר. קאַראַלניק אַזאַ געשיכטע:

״צו אַים איז געקומען דער דערמאָנטער מר. צאַראַק און האָט אים דערציילט, אַז מיט 30 יאָר צורוק, ווען ער האָט פאַר־לאָזן גאַליציע, איז ער דאָרטן געבליבן שולדיק אַ אידן, מיט׳ן נאָמען דוד גאָלאַ־טע. אַ סומע ענלאַך צו אַמעריקאַנער 2 דאָלאַר. דער איד איז שוין געשטאָרבן, און דער חוב מאַטערט זיין געוויסן, ער באַט דערפאַר אָן אים, מר. קאַראַלניק, די צוויי דאָלאַר, ער זאָל דערפון טאָן וואָס ער פאַרשטייט אַן אָראָפּנעמען די משא פון זיין געוויסן.

מר. קאַראַלניק האָט דאָן אים געראַטן אויבערצוגעבן דאָס געלט פאַר׳ן אידישן מושב זקנים, צו אַזוי יענער האָט מיט צו־פרידנהייט איינגעשטימט.

דריי קינדער פאַרברענט אויף טויט אין א שריפה אין קאַלגאַרי

קאַלגאַרי, אַלט., יולי 9. — דריי קינ־דער זיינען דאָ פאַרברענט געוואָרן אויף טויט, ווען אַ שריפה האָט פאַרנינטשט די היים פון זייערע עלטערן לעצטע נאַכט.

די קרבנות זיינען: בוידרי גילאַרד, 4 יאָר; איילין גילאַרד, 2 יאָר, און אַלאַן גילאַרד, 10 חדשים אַלט. זיי זיינען גע־ווען די קינדער פון מר. און מרס. הענ־ריי גילאַרד. דאָס עלטערע קינד פון דער פאַמיליע, איז דורך אַ גליקלאַכן צופאַל דאָן ניט געווען אין דער היים, און האָט זיך אפשר אַזוי גערעטעט פון טויט.

דער טאַטע פון די אומגעקומענע קינ־דער איז בעת דער שריפה געווען אויף דער ״עקסיבישאָן״, וואו ער האָט פאַר־קויפט ״האָט דאָגס״. די מוטער איז אַוועק צו אַ שכן צו קריגן מילך, און דאָס עלט־טערע אינגל האָט זיך איינגעבעטן צו זיין מיט איר.

אַ שכן האָט באַלד באַמערקט די פלאַ־מען אַרויסשפּאַרנדיק פון הויז, און האָט נערופן מרס. גילאַרד. די אומגליקלאַכע מוטער האָט זיך געריסן צו אירע קינדער, וואָס זיינען געווען אין אַ שלאָף־צימער אויפ׳ן אויבערשטן שטאָק. אָבער די פלאַ־מען האָבן שוין דאַן אַזוי אַרומגעכאַפּט די הילצערנע געביידע, אַז עס איז ניט געווען קיין שום מעגלאַכקייט דורכצוהיי־סען זיך דורך זיי. ווען די פייערלעשער זיינען געקומען, איז די לאַגע שוין גע־ווען אַ האָפנונגסלאָזע.

די אורזאַכן פון דער שריפה זיינען דערווייל ניט באַשטימט געוואָרן.

צו אַלע פרעזידענטן

זייט אונזער לעצטן אנאַנס האָבן מיר באַקומען די פאָלגנדיקע ענטפערס צו אונזערע אָנפראַגעס פאַר דעם

יובילוי בוך

כנסת ישראל סיסטערהוד	פּראָפעסיאָנעל באַסייטי
בעסאַראַביער פרי לאַאַן	פּראָפעסיאָנעל פרויען פאַראיין
אינדעפּענדענט פרי לאַאַן.	תלמוד תורה
חברה לינת הצדק	היברו פרי לאַאַן אסאסיאיישאַן
ליבערטי פרי לאַאַן	מאַניטאָבאַ פרי לאַאַן אסאסיאיישן

אויב איר ווילט גיט אַז אייער אָרגאַניזאַציע זאָל אויסגעלאָזט ווערן פון בוך, זעט אַז מיר זאָלן באַקומען דעם ענטפער צו אונזערע אָנפראַגעס

״דאָס אידישע וואַרט״

אנב - אורחא

פון מארק

דער תליון האָט גע׳חלש׳ט

קאַנאַדע, ווי אַלע לייטישע מלוכות, האָט אַלץ וואָס אַ מלוכה דאַרף נויטיק האָבן: אַ רעגירונג, געזעצן, אַן אַרמיי און — אַ תליון.

דער תליון איז אַ ווייכטיקער טייל פונ׳ם מלוכה אַפּאַראַט, אַן אים קאָן די ״גערעכ־טיקייט״ ניט דערגרייכן איר ציל.

אַפשר איז ער נאָך ווייכטיקער, ווי דער ריכטער, וואָס פאַראורטיילט צום טויט, דער׳משפט׳ן צום טויט קאָן כמעט יעדער, אָבער צו זיין אַ תליון טון מען זיין חויך ספּעציאַליזירט אין דער פאַך, און מען דאַרף אַ קאָנען די מלאכה, אַי וועלן זי טאָן.

דאָס לעצטע איז אויף ניט אַזאַ קליינ־קייט: די מייסטע וואָס זיינען הייסע אַנ־הייניער פון טויט־שטראָף און די וואָס פאַר׳משפט׳ן מענשן צו דער תליה, האָבן אַליין ניט דעם מוט דורכצופירן עס, אַזוי צו זאָגן, ״אין לעבן״...

איך זויים טאַקע ניט, פאַרוואָס מען באַ־טראַכט די תליו׳ישע פּראָפעסיע ביי אונז מיט אַזאַ פאַראַכטונג. איך וואָלט אים בשום־אופן ניט אַוועקגעשטעלט נידערי־קער ווי דעם געזעצגעבער. וואָס מאַכט די געזעצן וועגן טויט־שטראָף, אָדער דעם ריכטער, וואָס באַשטימט ווער עס דאַרף זיין דער קרבן פון די דאָזיקע געזעצן.

* * *

אָבער ווי די מעשה איז, — דערווייל ווערט הענקעריי באַטראַכט ווי אַ מלאכה בזויה, — כמעט ווי אַלע ״פּראָדוקטיווע״ פרנסות . . .

און בעת דער געזעץ־מאַכער, דער גע־זעץ־הויטער און דער ריכטער קריגן פון דער מלוכה בכבוד׳יקע יעדלאַכע אָדער מאַ־נאַטלאַכע געראַלטן, קריגט דער תליון זיין טכירות ״פּער־קאָפּ״, — שטיק־אַרבעט, אַזוי צו זאָגן.

און ס׳איז מיט אים ווי מיט יענעם קברות־מאַן ביי שלום־עליכס׳ען: נייט עס גוט, זיינען דאָ מענשן צו היינגען, מאַכט ער אַ שיין לעבן דער ריכטער און איז גדול זיינע קינדער תורה לחופה ולמע־שים טובים. טאַמער חלילה וזנדיקן ניט נייט קיין מענשן און ס׳איז ניטאָ וועמען צו היינגען, ״ניטאָ קיין מתים״, איז מען, אַלע עליכם, אויף גרויסע צרות, ס׳איז ״סלעק״ אינ׳ם טרייד.

און עס איז נאָנץ פאַרשטענדלאַך, אַז אַ תליון איז פאַראינטערעסירט אַז זאָל ניט זיין קיין ״סלעק״, און איז מער פאַראינ־טערעסירט אין טויט־שטראָף, ווי די אי־בעריקע עדלאַך פון דעו׳ רעגירונגס מאַ־שין.

און אַזאַ מענש וועט שוין במילא אַזוי פאַרהאַרטעוועט אין זיין פּראָפעסיע, אַז ביי אים אויפהייגנען אַ מענשן ״בין זיין האַנט״ ווערט עצבראַכן״, איז דאָס זעלבע, וואָס ביי אַ שוחט קוילן אַן עוף, אָדער אפשר נאָר ווי ביי אַ שניידער איינגייער אַ קנעפּל . . .

* * *

ווענן אונזער תליון, מר. עליס, דער־צייטלט זיך טאַקע, דאַכט זיך, אַזאַ מין מעשה:

אַ סעקרעטאַר פון עפּעס אַ געזעלשאַפט וואָס קעמפּט קעגן טויט־שטראָף, האָט אים צוגעשיקט ליטעראַטור פון דער גע־זעלשאַפט, אין וועלכער טויט־שטראָף ווערט פאַרדאַכט.

דער תליון האָט זיך ניט געפוילט, און האָט געענטפערט דעם סעקרעטאַר אַן ערך בזה הלשון:

״אַ דאַנק פאַר דער־ליטעראַטור, דער־פאַר, אימיצעשעס, אַז דו וועסט זיך פאַר־זינדיקן און וועסט פאַראורטיילט ווערן צום טויט, און דו וועסט אַריינפאַלן צו מיר אין די הענט, וועל איך דיר געבן די זיכערסטע תליה און וועל איבער דיר מאַכן דעם גרינדלאַכסטן ׳דזשאַב׳ אַזוי אַז דו זאָלסט שוין צו תחית־המתים ניט קאָנען אויפשטיין״.

* * *

דאָס ווייזט, אַז אונזער תליון איז ניט קיין צעקראַכענע אידענע, און אַז די הונ־דערטער קרבנות וואָס ער האָט אין פאַר־לויף פון זיין לאַנג־יאָריקער קאַריערע ״באַהעפט מיט זייערע עלטערן״, ליגן לייכטער ווי אַ פעדער אויף זיין געוויסן.

און מיר וואָלטן אַזוי געקאָנט שטאָל־צירן מיט אונזער תליון.

און מיטאַמאָל . . . דער תליון האָט גע׳חלש׳ט!

די טעג האָט עס פּאַסירט. דער קרבן, אַ געוויסער סמיט, איז אונטערטענינ׳ק גע־נאַנגען צו זיין גורל, שעפּטשענדיק מיט ציטערדיקע ליפּן: ״יעזוס, ליב מיך״. די פעטיקע האָט אַרומגענומען זיין האַלז, און דער תליון האָט מיט אַ גענייטער האַנט ״אַראָפּגעלאָזן די פאַסטקע״. דאָס ביינע־לע פון אונטער דעם געהאַנגענעם פיס האָט זיך אַרויסגעגלישט . . .

און אין אַט דעם דאָזיקן פייערלאַכן מאָמענט פון דער־געכטיקייט העכסטן טריאומף, ווען די פעטיקע האָט אָנגעהויבן טאָן איר הייליקע אַרבעט, איז אונזער בראַווער תליון געפאַלן און גע׳חלש׳ט, ווי אַ אידענע!

* * *

האָט עס אַ ציטער געטאָן אַ מענשלאַך געוויסן?

פאַרוואָס אָבער ציטערט ניט אויף דער הייליקער געוויסן ביי די וואָס זיינען די הויפּט שולדיקע אין דער תליה? איז ווייער געוויסן סיידן נאָך מער פאַרהאַר־טעוועט, ווי דעם תליון׳ס?

אָבער צו וואָס פילאָזאָפירן,— מיר מוזן האָבן אַן אַנדער תליון, וואָס חלש׳ט ניט, אַז ניט קאָן נאָך אַן אומגליק פּאַסירן, און אַ פאַראורטיילטער זאָל ניט געהאַנגען ווערן לויט אַלע כללים פונ׳ם געזעץ . . .

אַ שאָד, וואָס די דעמאָקראַטיע האָט נאָך ניט אויסגעקעמפט דאָס רעכט צו ווייל תליינס! מיר וואָלטן עליסן נידער־געשטימט!

THE GATEWAY OF THE WEST